

MINH ĐỨC HOÀI TRINH (1930-2017)
“KIẾP NÀO CÓ YÊU NHAU” / “ĐỪNG BỎ EM MỘT MÌNH” /
“AI TRỞ VỀ XỨ VIỆT”

MINH ĐỨC HOÀI TRINH (1930 – 2017)

Biên soạn: **Phan Anh Dũng** – Rockville, Maryland USA
Thực hiện: July 25, 2023

TIỂU SỬ MINH ĐỨC HOÀI TRINH (theo Wikipedia)

Minh Đức Hoài Trinh (tên khai sinh: Võ Thị Hoài Trinh, sinh: 15 tháng 10 năm 1930 – qua đời: 9 tháng 6 năm 2017) là một nữ văn sĩ, phóng viên chiến trường người Việt Nam. Bà còn dùng một số bút hiệu khác như Hoàng Trúc, Nguyễn Vinh và Bằng Cử.[2]

Bà sinh ra ở Huế trong gia đình danh gia vọng tộc, dòng dõi Xuân Hòa hầu Võ Liêm - Thượng thư bộ Lễ dưới hai triều Hoàng đế Khải Định và Bảo Đại nhà Nguyễn. Thân phụ là Võ Chuẩn - Tổng đốc tỉnh Quảng Nam.[1] Năm 15 tuổi, bà tham gia phong trào kháng chiến chống thực dân Pháp một thời gian ngắn rồi về Huế tiếp tục học.[2] Phạm Duy kể rằng ông gặp bà năm bà 17 tuổi, đi kháng chiến ở Thanh Hóa.[3]

Năm 1964, bà sang Pháp du học ngành báo chí và Hán văn tại trường ngôn ngữ Á Đông La Sorbonne ở Paris.[2][1] Sau khi ra trường, bà làm phóng viên cho đài truyền hình ORTF (Office de Radiodiffusion Télévision Française) của Pháp kể từ năm 1967. Bà làm phóng viên chiến trường trong chiến tranh Việt Nam và được cử theo dõi tường trình Hòa đàm Paris vào năm 1972 về chấm dứt chiến tranh, lập lại hòa bình Việt Nam.[2] Năm 1973, bà sang Trung Đông theo dõi chiến tranh Yom Kippur.[1] Năm 1974, bà trở về Sài Gòn và giảng dạy khoa báo chí ở Viện Đại học Vạn Hạnh.[2]

Đóng góp văn học

Trước tác của bà thuộc nhiều thể loại như thơ, truyện ngắn, truyện dài. Cuốn tiểu thuyết Sám hối được hãng phim Alpha dựng thành tác phẩm điện ảnh do Bích Thuận và Minh Vương thủ diễn, khá thành công.[4]

Sau năm 1975, bà trở lại Pháp và cho xuất bản tạp chí Hồn Việt Nam. Bà cũng sáng lập Hội Văn bút Việt Nam Hải ngoại và ra sức vận động để hội được công nhận tư cách hội viên Hội Văn bút Quốc tế vào năm 1979 tại Rio de Janeiro, Brazil.[2]

Năm 1980, bà sang Hoa Kỳ định cư tại quận Cam, California. Năm 2017, bà qua đời tại thành phố Huntington Beach, California.[1]

Thơ phổ nhạc

Một số thi phẩm của nữ sĩ Minh Đức Hoài Trinh được công chúng biết đến nhiều hơn khi được các nhạc sĩ phổ nhạc, chẳng hạn Phạm Duy với "Kiếp nào có yêu nhau" và "Đừng bỏ em một mình". Bài thơ "Kiếp nào có yêu nhau" được viết khoảng cuối thập niên 1950 hoặc đầu thập niên 1960,[2] được Phạm Duy phổ nhạc thành ca khúc cùng nhan đề. Năm 2016, phim Bao giờ có yêu nhau của Dustin Nguyễn lấy ca khúc trên làm cảm hứng.[5]

Đầu năm 2022, phim điện ảnh thể loại kinh dị Chuyện ma gần nhà sản xuất ở Việt Nam, lấy cảm hứng từ các mẩu truyền thuyết đô thị, đã sử dụng ca khúc "Đừng bỏ em một mình" do Phạm Duy phổ nhạc bài thơ thể ngũ ngôn cùng tên của Minh Đức Hoài Trinh vào năm 1969, khơi lại sự quan tâm của giới trẻ Việt Nam với ca khúc này. Trước năm 1975, bài hát này từng được sử dụng trong phim kinh dị Con ma nhà họ Hứa. Nội dung của bài thơ là tiếng khóc ai oán của một cô gái trẻ vọng lên từ dưới mồ sâu gửi đến người tình của mình cùng với những chi tiết gợi hình rùng rợn về một thân xác sẽ phải trải qua khi nằm dưới đáy huyết sâu thẳm. Xuyên suốt tác phẩm, lời van nài "Đừng bỏ em một mình..." từ thế giới bên kia nghe ai oán, tuyệt vọng.[6] Tất cả những cảnh tượng miêu tả trong lời thơ đều do bà hư cấu khi cảm hứng chợt đến. Có giai thoại kể rằng cảm hứng đó xuất hiện lúc bà đi qua một đám tang, tuy nhiên Phạm Duy nói rằng bà lấy cảm hứng khi tham quan xác ướp phụ nữ 800-900 năm ở viện bảo tàng Louvre.[3] Tuy nhiên, sau khi bài thơ được Phạm Duy phổ nhạc với giọng ca đầy nội lực của ca sĩ Lệ Thu, thì lời tác phẩm càng trở nên ám ảnh và gây rung động mạnh với công chúng.

Tại hải ngoại, nhạc sĩ Phan Văn Hưng phổ nhạc cho bài thơ "Ai trở về xứ Việt" được bà sáng tác tại Paris năm 1962.[2] Năm 1994, ca sĩ Khánh Ly ra album Ai trở về xứ Việt.

Tác phẩm

Lang thang, 1960
Thư sinh, 1962
Bơ vơ, 1964
Hấn, 1964
Mơ, 1964
Thiên nga, 1965
Hai gốc cây, 1966
Sám hối, 1967
Tử địa, 1973

Trà thất, 1974
Bài thơ cho ai?, 1974
Dòng mưa trích lịch, Bruxelles, 1976
Bài thơ cho quê hương, Paris, 1976
This Side The Other Side, 1980
Bên ni bên tê, 1985
Niệm thư 1, 1987
Biển nghiệp, 1990

Tham khảo

- “Nữ sĩ Minh Đức Hoài Trinh”. SBTN.
- “Nữ sĩ Minh Đức Hoài Trinh”. Người Việt.
- Hà Đình Nguyên. “Những khúc ca huyền bí: 'Đừng bỏ em một mình'”. Thanh Niên Online.
- Hồ Trường An (2012). Ảnh trường kịch giới. Arlington, VA: Tổ hợp xuất bản Miền Đông Hoa Kỳ. tr. 230–2.
- “Tác giả bài thơ 'Kiếp nào có yêu nhau' qua đời”. VnExpress.
- “'Đừng bỏ em một mình' - tình khúc gây ám ảnh của Phạm Duy”. VnExpress.

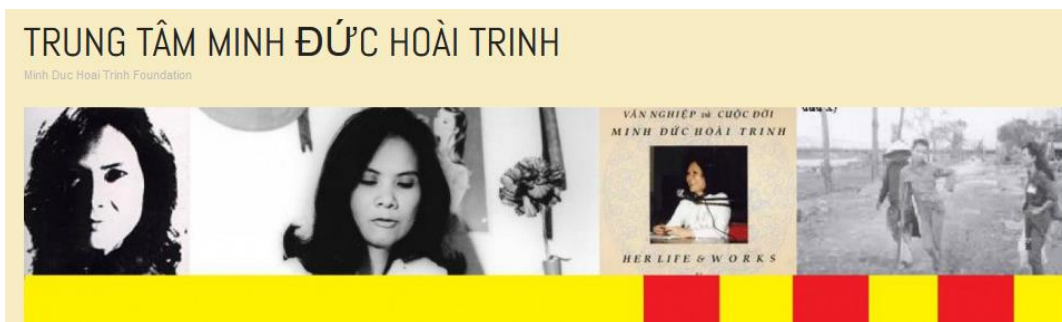
<https://cothommagazine.com//CoThompdf/MinhDucHoaiTrinh.pdf>

(Phan Anh Dũng thực hiện khi Bà MINH ĐỨC HOÀI TRINH qua đời tháng 6, 2017)

MINH ĐỨC HOÀI TRINH (1930 - 2017)

Võ Tá Hân thực hiện

<https://www.youtube.com/watch?v=XSSAWjxyA-4>

<https://minhduchoaitrinh.wordpress.com/>

CHIA TAY MINH ĐỨC HOÀI TRINH:

<https://minhduchoaitrinh.wordpress.com/2017/06/26/chia-tay-minh-duc-hoai-trinh-qua-ong-kinh-nag-vo-ta-huan/>

THƠ MINH ĐỨC HOÀI TRINH:

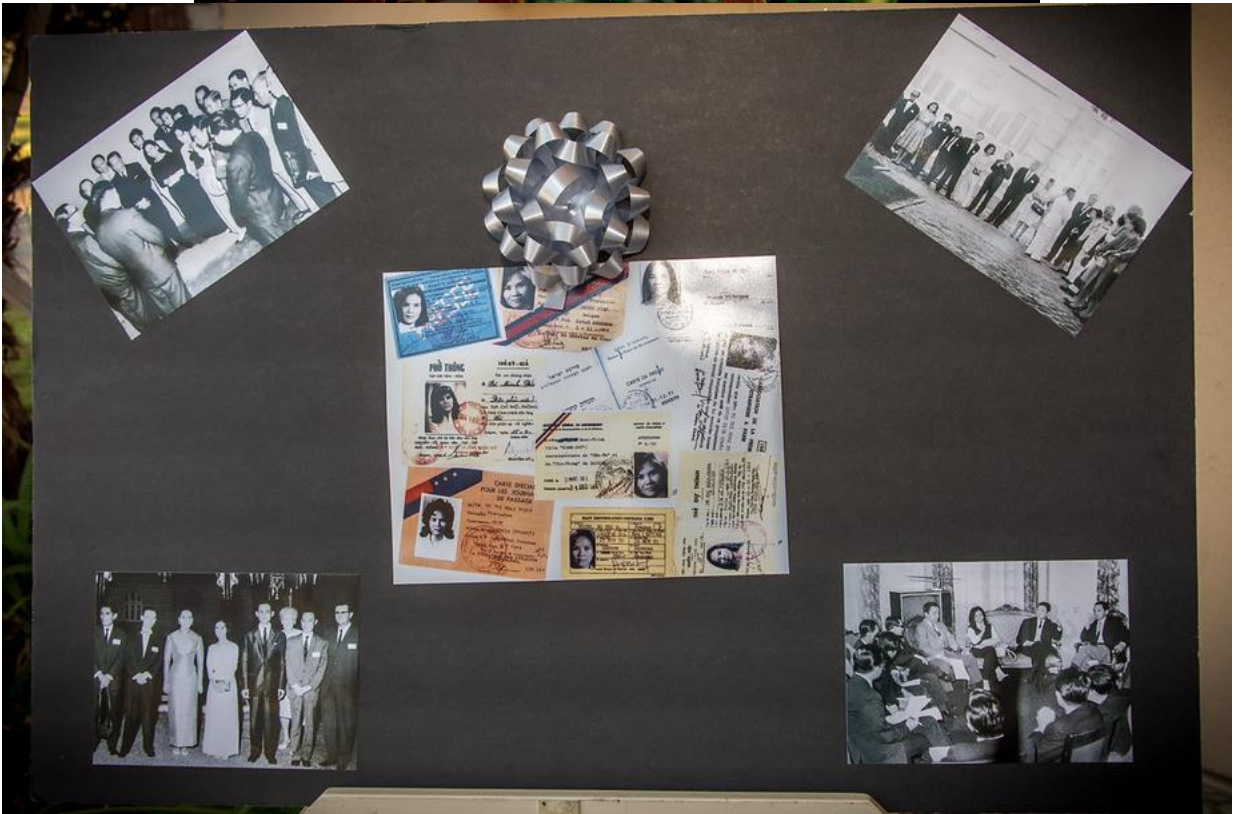
<https://minhduchoaitrinh.wordpress.com/category/tho/>

TRUYỆN DÀI “TRÀ THẮT” – 1974 - MINH ĐỨC HOÀI TRINH:

[Trà thất chương I](#) / [Trà thất chương II](#) / [Trà thất chương III](#)

CUỘC ĐỜI CỦA MINH ĐỨC HOÀI TRINH:

<https://nhacxua.vn/cuoc-doi-cua-nu-si-minh-duc-hoai-trinh-qua-loat-anh-hiem-chua-tung-duoc-cong-bo/>

CHIEN TRUONG QUOC TE CUA VN

Trong một buổi lễ trọng thể tại Thủ Đức, Bộ Quốc phòng đã vinh dự đón tiếp các vị khách quý của nước ngoài...

Tet offensive Huế 24 tháng 2 năm 1968

PRÉSSÉ JUDICIAIRE

CHANG CHANG

LATISSE PASSTE

THE YEN BAN

PHOTOGRAPHS AND NAMES OF MISSING PERSONS WITH BIRTH DATES AND ADDRESSES.

MISSING PERSONS LIST:

- NAME: [Name] BIRTH DATE: [Date] ADDRESS: [Address]
- NAME: [Name] BIRTH DATE: [Date] ADDRESS: [Address]
- NAME: [Name] BIRTH DATE: [Date] ADDRESS: [Address]
- NAME: [Name] BIRTH DATE: [Date] ADDRESS: [Address]
- NAME: [Name] BIRTH DATE: [Date] ADDRESS: [Address]

Chữ ký hội viên
(Signature of the member)

Hoài Trinh

TRUNG-TÂM VĂN-BÚT VIỆT-NAM
(VIET-NAM PEN CENTER)
36/59, đường Cô Bắc — SAIGON

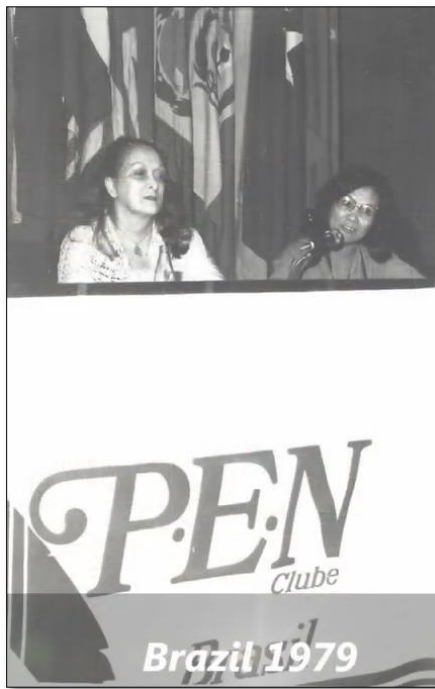
THẺ HỘI VIÊN
(MEMBERSHIP CARD)

Tên VÕ THỊ HOÀI TRINH
(Name)
Địa-chỉ 49 Dauguerre Paris 14e
(Address)
Bộ môn văn nghệ NOVELIST
(Literary category)
Là hội viên Member
(Is a member)
Saigon, 2 Mars 1963

T. Lăng
Chủ tịch

Văn Bút Việt Nam 1963 - Hạng 12
ở Quốc gia âm nhạc

**ĐẠI HỘI VĂN BÚT QUỐC TẾ 1979 Ở BA TÂY
CHÍNH THỨC CÔNG NHẬN “VĂN BÚT VIỆT NAM HẢI NGOẠI”**

Kiếp nào có yêu nhau

Anh đừng nhìn em nữa
Hoa xanh đã phai rồi
Còn nhìn em chi nữa
Xót lòng nhau mà thôi.

Người đã quên ta rồi
Quên ta rồi hẳn chứ
Trăng mùa thu gãy đôi
Chim nào bay về xứ.

Chim ơi có gặp người
Nhấn giùm ta vẫn nhớ
Hoa đời phai sắc tươi
Đêm gôi sâu nước nở.

Kiếp nào có yêu nhau
Nhớ tìm khi chưa nở
Hoa xanh tận ngàn sau
Tình xanh không lo sợ.

Lệ nhòa trên gôi trắng
Anh đâu, anh đâu rồi
Rượu yêu nồng cay đắng
Sao cạn mình em thôi?

Đừng Bỏ Em Một Mình

Đừng bỏ em một mình
Khi trăng về lạnh lẽo
Khi chuông chùa u minh
Chậm rãi tiếng cầu kinh

Đừng bỏ em một mình
Khi mưa chiều rào rạt
Lũ chim buồn xơ xác
Tìm nhau gục vào mình

Đừng bỏ em một mình
Trời đất đang làm kinh
Rừng xa quạnh quai gió
Thu buốt vết hồ tinh

Đừng bỏ em một mình
Đừng bắt em làm thính
Cho em gào nức nở
Hòa đại dương mộng mênh

Đừng bỏ em một mình
Biển đêm vời vợi quá
Bước chân đời nghiêng ngã
Vũ trụ vàng thênh thênh

Đừng bỏ em một mình
Môi vệ thần không linh
Tiếng thời gian rền rĩ
Đường nghĩa trang gập ghềnh

Đừng bỏ em một mình
Bắt em nghe tiếng búa
Tiếng búa nện vào đỉnh
Hòa trong tiếng u minh

Đừng bỏ em một mình
Bóng thuyền ma lênh đênh
Vòng hoa tang héo úa
Yêu quái vẫn vô tình

Đừng bỏ em một mình
Cho cơn trùng rúc rĩa
Cỏ dại phủ mộ trinh
Cho bão tố bấp bênh

Đừng bỏ em một mình
Mấy ngàn năm sau nữa
Ai mái tóc còn xinh
Đừng bỏ em một mình

Ai Trở Về Xứ Việt

(Gửi các bạn tù trong những năm quê hương rách nát)

Ai trở về xứ Việt

Nhấn giùm ta người ấy ở trong tù
Nghe đâu đây vang giọng hò rên siết
Dài lắm không?... Đắng đắng mấy mùa thu
Ai trở về xứ Việt

Thăm giùm ta người ấy ở trong tù
Cho ta gửi một mảnh trời xanh biếc
Thay giùm ai màu trời ngục âm u
Các bạn ta ơi bao giờ được thả
Đến bao giờ ăn được bát cơm tươi
Được lắng nghe tiếng chim cười trong gió lá
Đến bao giờ ?

Bao giờ hò uất mới nguôi ?
Người bạn tù ơi, ta không quên đâu
Nhớ hôm xưa nhìn đôi tay cùm xích
Hàng song thưa chia cách vạn tình ngâu
Ai tra tấn nghe lòng ai kim chích
Anh sửa soạn lên đường về xứ Việt
Ta gửi về theo một ít tự do
Và nhiều lắm, nhiều nhớ thương tha thiết
Đến cửa ngục tù chia bớt chút buồn lo
Còn bạn nữa, biết nhau từ ngày ấy
Ta sẽ về đón ở cửa âm u
Đời sẽ đẹp, mùa xuân hồng biết mấy
Dầu ngoài kia mây có trĩu mùa thu.

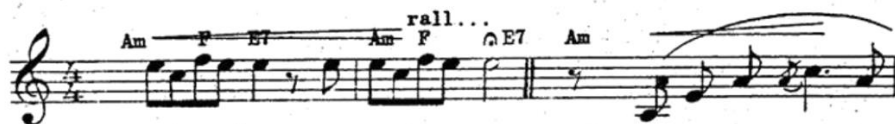

kiếp nào có yêu nhau

Thơ: HOÀI TRINH
PHẠM DUY soạn thành ca khúc

ANDANTE RUBITO – BUỒN TỬ

NHẠC MỞ ĐẦU...

Đừng nhìn em nữa anh

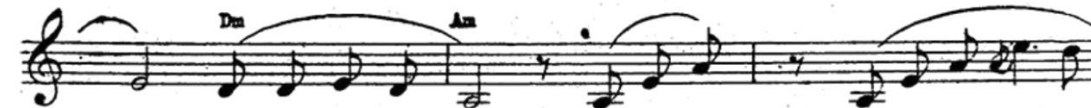
ơi Hoa xanh đã phai rồi Hương trinh đã tan rồi. Đừng nhìn em!

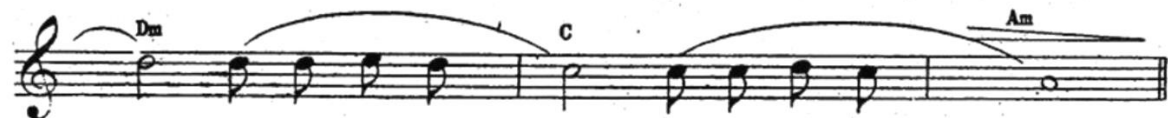
Đừng nhìn em nữa anh ơi Đôi mi đã buồn xuôi Mỏi răng đã quên

cười Hân người thôi đã quên ta Trăng thu gãy đôi

bờ Chim bay xứ xa mờ. Gặp người chăng? Gặp người chăng nhận cho

ta Hoa xanh đã bơ vợ Đêm sâu gối ơ thờ

Kiếp nào có yêu nhau thì xin tìm đến mai sau Hoa xanh khi chưa nở (ơ) tình

xanh khi chưa lo sợ (ơ). Bao giờ có yêu nhau thì xin gạt hết thương đau

Anh đâu anh đâu rồi? Anh đâu anh đâu rồi? Đừng nhìn nhau nữa anh

ơ! Xa nhau đã xa rồi. Quên nhau đã quên rồi. Còn nhìn chi?

Còn nhìn chi nữa anh ơi Nước mắt đã buông rơi Theo tiếng hát qua

đời. ĐỪNG HẾT ĐỪNG nhìn nhau nữa anh ơi!

Khúc tình ca chứa đầy nỗi tuyệt vọng của người con gái chỉ vừa biết yêu qua nhạc phẩm “Kiếp nào có yêu nhau” của Phạm Duy

<https://thoixua.vn/cam-xuc-am-nhac/khuc-tinh-ca-chua-day-noi-tuyet-vong-cua-nguoi-con-gai-chi-vua-biet-yeu-qua-nhac-pham-kiep-nao-co-yeu-nhau-cua-pham-duy.html>

Không biết, đã ai từng nghe đến cái tên Minh Đức Hoài Trinh hay chưa? Đây CHÍNH là tác giả của hai bài thơ nổi tiếng mà nhạc sĩ Phạm Duy đã phổ thành tuyệt phẩm âm nhạc bất hủ – “Kiếp nào có yêu nhau” và “Đừng bỏ em một mình”. Mối duyên với Minh Đức Hoài Trinh đã trải gần hết một kiếp người của Phạm Duy, từ thời còn trai trẻ rong ruổi đây đó, đến thời kỳ kháng CHIẾN gian truân hay mùa đông lạnh lẽo và giá rét. Giai đoạn nào cũng được gắn thêm bóng hình của gia nhân... Minh Đức Hoài Trinh là người phụ nữ Việt Nam chuẩn mực, tài giỏi, dù vóc dáng nhỏ nhắn nhưng lại tràn đầy sự tự tin và kiêu hãnh, bà mang theo một ánh mắt sắc lạnh nhưng lại tạo cho người ta cảm giác ánh mắt ấy chất chứa rất nhiều tâm sự. Cuộc đời bà, dường như không được hạnh phúc khi yêu thương tưởng trong tầm tay lại ngờ đâu vụt tắt và thậm chí là mất đi vĩnh viễn.

Phan-văn-Giáo.

“Kiếp nào có yêu nhau” là một ca khúc buồn và ẩn sâu trong bài hát CHÍNH là một câu chuyện tình khiến người nghe day dứt cùng xót xa. Minh Đức Hoài Trinh là một cô gái trẻ mộng mơ, ôm mộng trường kỳ cùng kháng CHIẾN, mong CHIẾN TRANH sớm ngày chấm dứt để trả lại hòa bình cho non sông Việt Nam. Khi còn hoạt động trong hàng ngũ của quân đội Việt Minh, Hoài Trinh được giao một nhiệm vụ mật là khởi hành về Huế để tiếp cận một CHÍNH khách có tiếng thời đó, tên là Phan Văn Giáo (cũng là một dược sĩ và từng giữ chức Phó thủ tướng – Thủ hiến miền Trung dưới thời kỳ Quốc trưởng Bảo Đại). Ban đầu là một nhiệm vụ buộc phải thành công, nhưng không ngờ CHÍNH sự tiếp cận ấy lại dẫn đến kết quả là câu chuyện tình yêu sâu sắc nhưng đầy ngang trái của hai con người. Và đau đớn hơn CHÍNH là khi tình yêu của họ chỉ mới vừa chớm nở thì vị CHÍNH

khách ấy lại bị CHÍNH đơn vị mà bà đang hoạt động cho người thủ tiêu, sát hại. Ngay thời điểm ấy, bà lại phát hiện ra mình đang mang trong người giọt máu của người thương – kết tinh tình yêu của họ, minh chứng cho đoạn nhân duyên sâu đậm nhưng ngắn ngủi, vừa bất ngờ lại vừa thất vọng tột cùng, mang theo tâm trạng đó mà Minh Đức Hoài Trinh đã sáng tác nên bài thơ “Kiếp nào có yêu nhau”.

Tuy nhiên, khi điều tra về lịch sử thì vị CHÍNH khách Phan Văn Giáo lại không hề chết đi mà ông vẫn còn sống, những năm ở thập niên 50 thì cuộc đời ông lại rơi vào thăng trầm, con đường quan chức lại bập bênh lên xuống. Cứ bỏ nhiệm rồi lại bị bãi chức, chức thăng rồi lại cất liên hồi, đến sau cùng ông quyết định di cư sang Pháp (vào

khoảng những năm 1954). Và thời điểm “Kiếp nào có yêu nhau” ra đời (khoảng cuối thập niên 40) thì Minh Đức Hoài Trinh đã nhận định người thương của mình bị ám sát nên từng câu thơ được viết nên là những nỗi u sầu và tuyệt vọng. Còn gì đau hơn khi chỉ vừa biết yêu lại phải đón nhận hung tin người yêu đã chết, như vừa được cấp cho đôi cánh để sải cánh lên thiên đường thì chợt nhận ra đó chỉ là mộng và bản thân như rớt xuống tận cùng của vực sâu vạn trượng.

Nhạc sĩ Phạm Duy đã dùng chính tài năng của mình để phổ nên những giai điệu tuyệt vời cho ca khúc, “Kiếp nào có yêu nhau” không chỉ để lại ấn tượng bởi lời ca đầy bi thương mà còn lưu dấu bởi giai điệu nồng nàn. Ca khúc tuy có vài điểm khác so với nguyên gốc của lời thơ, nhưng vị “phù thủy âm nhạc” đã tài tình mà giữ nguyên nội dung cũng như sự náo nức của toàn câu chuyện.

*“Đừng nhìn em nữa anh ơi
Hoa xanh đã phai rồi
Hương trinh đã tan rồi
Đừng nhìn em, đừng nhìn em nữa anh ơi
Đôi mi đã buông xuôi, môi rầu đã quên cười.
Hắn người thôi đã quên ta
Trấu Thu gẫy đôi bờ
Chim bay xứ xa mờ.
Gặp người chấu, gặp người chấu, nhấn cho ta
Hoa xanh đã bơ vơ đêm sâu gối ở thờ.....”*

Nguyên gốc của bài thơ là: “Anh đừng nhìn em nữa, hoa xanh đã phai rồi”, được Phạm Duy biến tấu thêm một chút cảm giác ngân dài cho phần mở đầu của bài hát, khắc họa càng chân thực nỗi đau, nỗi day dứt cùng sự tuyệt vọng tận cùng của người thiếu phụ khi đánh mất đi tình yêu, khi vướng vào câu chuyện tình yêu ngang trái. Biết là tình yêu không kết quả, nhưng vẫn không ngấm được con tim đang lồi nhịp, dẫu biết sẽ chia xa nhưng không ngờ thời khắc ấy lại đến nhanh như vậy mà còn trớ trêu và đầy đau đớn.

Người thiếu phụ ấy dường như đã chẳng còn tỉnh táo, nàng đắm chìm trong cơn mê sáng do chính bản thân tạo ra vì muốn vùi lấp được phần nào nỗi đau, muốn xoa dịu đôi chút sự tuyệt vọng. Đôi mắt người thương, đôi mắt cả đời này nàng không thể nào quên được, nó ám ảnh cuộc đời nàng, nó đeo bám nàng suốt kiếp. Nhưng giờ phút này, nàng lại không thể nào nhìn thẳng vào đôi mắt ấy, không thể nào đối diện với đôi mắt mình yêu nên chỉ đành “đừng nhìn em nữa anh ơi”. Nó như một lời cầu xin, một lời than khóc để ánh mắt ấy đừng chiếu vào mình dù có mang theo bất kỳ cảm xúc nào – là yêu thương, là oán trách hay là hận thù....”*“Hoa xanh đã phai rồi, hương trinh đã tan rồi”, mọi thứ đã kết thúc, mọi mộng mơ về một tương lai, một mái ấm đều tan như cánh hoa kia còn xanh mà cũng lụi. Chẳng cần nhìn vào ánh mắt của chàng, chẳng cần nghĩ suy, lòng nàng cũng đủ khổ sở và đủ bi thương. “Đôi mi đã buông xuôi, môi rầu đã quên*

cười” – Mắt đã cạn lệ, môi cũng quên cách nở nụ cười, trái tim chẳng còn biết thế nào là rung động và yêu thương. Có lẽ, với nàng, cuộc đời này đã chẳng còn bao nhiêu ý nghĩa, phôi pha cả một đời hoa rồi, yêu thương đã dành trọn hết cho một người và cũng mất theo người đó rồi.

Có lẽ là mắt ngủ, cũng có thể là không hề chớp mắt nên nàng đã dần không còn mơ thấy ánh mắt ấy – ánh mắt chứa đầy tình yêu, ánh mắt yêu và được yêu. “Hắn người thô đã quên ta”, đây phải chăng là lý do khiến cho nàng thiếu phụ không còn bị ám ảnh, vì người đã đi rất xa, chẳng còn quay đầu nhìn lại nữa, nên chẳng còn ánh nhìn nào gửi gắm cho nàng. Và trong những giấc chiêm bao, nàng cũng chẳng còn nhìn thấy người thương quay lại tìm nên nàng đã bật thốt nên những câu nói ê chề: “Hắn người thô đã quên ta, trăng Thu gầy đôi bờ, chim bay xứ xa mờ” và “hoa xanh đã bơ vơ đêm sâu gối ơ thờ”. Không biết nên cảm thấy may mắn vì cuối cùng nàng đã lại có cuộc sống bình thường không còn mộng mị, hay tiếc thương cho nàng vì chẳng còn được gặp người thương dù chỉ là trong giấc mơ ngắn ngủi....

“....Kiếp nào có yêu nhau

Thì xin tìm đến mai sau

Hoa xanh khi chưa nở

Tình xanh khi chưa lo sợ

Bao giờ có yêu nhau

Thì xin gạt hết thương đau

Anh đâu anh đâu rồi?

Anh đâu anh đâu rồi?....”

“Kiếp nào có yêu nhau” nó giống như một câu hỏi nhưng tại sao lại chẳng có được câu trả lời, khi nghe lại khiến người ta cảm thấy da diết bởi nó được thêm chút sự ai oán về duyên kiếp của người thiếu phụ. Sự sầu muộn cùng bi thương đã được lột tả một cách trọn vẹn qua từng lời ca và giai điệu khi nàng chỉ có một nguyện ước nhỏ nhoi: Xin tìm gặp người thương ở kiếp mai, tìm mãi đến khi gặp được để viết tiếp câu chuyện tình còn dang dở, để hoa xanh kiếp này chưa nở có thể rực rỡ ở kiếp sau.

Tình cảm của đôi trẻ ở kiếp này vốn là một mối tình xanh, bởi nó chỉ là những búp măng non chưa có cơ hội chớm nở thì đã bị lụi tàn bởi số phận. Tình còn xanh là tình còn nhiều e ấp, tình không nhuốm ưu sầu, chưa nòng đơm thì sẽ không lo mất đi, mà chỉ cần sự nồng nhiệt để bồi đắp. Nàng mong sau ở kiếp tới, đôi tình lữ sẽ có được một cuộc sống bình thường, sẽ có được một con đường bình lặng và tận hưởng trọn vẹn câu chuyện tình ngọt ngào không ưu tư, dịu nhẹ và đậm thắm chứ không nhiều đau đớn cùng thảng threm. Bởi, ở kiếp này, nàng đã ném trải quá đủ rồi, tim nàng đã mất cảm giác rồi.

“Anh đâu anh đâu rồi?”, câu hát này được lặp lại tạo nên một cảm giác náo nê, giai điệu ca khúc lại đột nhiên đạt cao trào như thể hiện sự thẳng thốt của người thiếu phụ. Nàng nhận ra bản thân không còn tìm thấy người yêu nữa, không còn nhìn thấy anh xuất hiện trước mặt mình như ngày nào....anh đã thật sự ra đi, mãi mãi....chẳng bao giờ quay trở lại nữa, chỉ còn một mình nàng nơi đó ôm hoài suy nghĩ và hình bóng về chàng.

Đừng nhìn nhau nữa anh ơi

Xa nhau đã xa rồi, quên nhau đã (đã) quên rồi

Còn nhìn chi, còn nhìn chi nữa anh ơi

Nước mắt đã buông rơi theo tiếng hát qua đời

Đừng nhìn nhau nữa... anh ơi!”

Nàng sợ! Sợ nhìn thấy ánh mắt đầy chia ly, sợ chàng sẽ oán trách nàng vì hai người ban đầu vốn nên ở hai chí tuyến đối lập chứ không phải là yêu thương mặn nồng. Nhưng nàng cũng luyến tiếc, luyến tiếc bản thân không còn được nhìn thấy ánh mắt đó nữa, luyến tiếc dù chỉ là trong mơ cũng chẳng thể gặp người. “Đừng nhìn nhau nữa anh ơi!”, một câu hát nhưng lại mang theo cảm xúc rối bời của nàng, muốn quên nhưng không thể quên, muốn nhớ lại sợ đau khổ, hai thái cực cứ dần xé con tim của dáng hình bé nhỏ.

Nếu so sánh giữa thơ và nhạc, ta sẽ dễ dàng mà nhận ra “Kiếp nào có yêu nhau” của Minh Đức Hoài Trinh mang theo những dòng thơ đầy ủ rũ, sự day dứt và một con tim chịu nhiều tổn thương. Còn “Kiếp nào có yêu nhau” của nhạc sĩ Phạm Duy lại được chiếu qua một lăng kính khác, cảm xúc mãnh liệt hơn, dâng trào hơn nhưng ít đi chút bi lụy và sầu thảm – Đây mới đúng là phong cách của Phạm Duy.

MÃN NHI

Nhạc sĩ Phạm Duy

Lê Hữu: Môi răn đã quên cười

(Thi sĩ Minh Đức Hoài Trinh) Ảnh: nhạc xưa.vn

“Môi răn đã quên cười”, câu hát ấy ở trong bài nhạc phổ thơ Minh Đức Hoài Trinh, *Kiếp nào có yêu nhau*, là một trong những bài nhạc phổ thơ được nhiều người yêu chuộng nhất của nhạc sĩ Phạm Duy.

Từng câu hát, câu nhạc là tiếng lòng thổn thức của trái tim đầy thương tích, là nỗi đau xót, buồn tủi của chuyện tình trái ngang, của duyên kiếp lỡ làng.

*Đừng nhìn em, đừng nhìn em nữa anh ơi!
Đôi mi đã buông xuôi
Môi răn đã quên cười*

Bài nhạc phổ thơ, có điều trong thơ Minh Đức Hoài Trinh lại không có “đôi mi, đôi môi” nào như trong những câu hát trên. Bài thơ ngắn, cô đọng, chỉ gồm năm khổ thơ ngũ ngôn, người nhạc sĩ khi phổ nhạc đã thêm vào những câu ấy để đáp ứng cấu trúc của bài nhạc. Nói cách khác, những “câu thơ” này của Phạm Duy đã “nói” thêm ý bài thơ, vừa chảy xuôi chiều với mạch thơ vừa tương ứng với âm vực thấp cao, trầm bổng của nốt nhạc.

“Môi răn đã quên cười hay môi răn đã quên cười, câu nào đúng?” Một người bạn hỏi tôi.

“Vì sao ông lại hỏi như vậy?” tôi hỏi lại.

“Tôi nghe không ít ca sĩ, thường là ca sĩ trẻ, hát ‘môi răn đã quên cười’.”

“Có như vậy sao!” tôi nói. “Tôi chưa được nghe.”

“Tôi xem trong bản nhạc cũng thấy ghi như vậy,” người bạn nói, chỉ vào hình chụp tờ nhạc trên màn hình computer.

Quả đúng như lời người bạn, tôi đọc thấy câu ấy trong tờ nhạc *Kiếp nào có yêu nhau*, ấn hành tháng 7/1968. Như thế, những ca sĩ hát “Môi răng đã quên cười” cũng là hát đúng lời trong bản nhạc ấy.

“Tôi chịu,” tôi trả lời anh bạn. “Trước giờ tôi vẫn nghĩ là ‘môi răn’. Thôi thì ai muốn hát thế nào thì hát, muốn hiểu thế nào thì hiểu. Người duy nhất biết rõ câu nào đúng, sai là nhạc sĩ Phạm Duy thì đã về bên kia thế giới.”

Câu chuyện tưởng chấm dứt ở đây, nhưng vẫn chưa hết chuyện. Ít lâu sau đó, tôi lại gặp một tờ nhạc *Kiếp nào có yêu nhau* khác do Nxb Tinh Hoa Miền Nam ở Sài Gòn ấn hành năm 1961. Trong đó ghi rõ “Môi *răn* đã quên cười”. Bên dưới tờ nhạc ghi “Tác giả giữ bản quyền” và cấm “sửa đổi lời ca”.

KIẾP NÀO CÓ YÊU NHAU

Từ: HOÀI-TRÌNH
Lời: PHẠM-DUY

Andante rubato

Ngọt ngào cười... Đứng chờ em chờ anh

ơi Hoa anh đi phố rồi Hoàng anh đi xa rồi... Đứng chờ em chờ anh

ơi Bài ai đi hoàng anh... **Môi em đi quên**

ơi Hoa người anh đi quên rồi... Tình anh quên đi

ơ... Chén rượu có xa anh... Gặp người không? Gặp người không anh

ơ... Hoa anh đi phố rồi... Đứng chờ em chờ anh

Ấn hành lần đầu tiên năm 1961
Tất cả quyền tác giả của tác phẩm này được bảo lưu và không thể sửa đổi

Như vậy là trong những lần tái bản sau này, chữ “răn” được đổi thành “răng” trong câu hát ấy, không rõ vì sao.

Bài nhạc phổ thơ Minh Đức Hoài Trinh, *Kiếp nào có yêu nhau* (1958), có thể gọi là “tình khúc vượt thời gian”, được nhiều ca sĩ các thế hệ trình bày. Nghe lại các giọng hát ở vào “thuở ban đầu” của bài nhạc này, hầu hết các ca sĩ, từ Thái Thanh đến Khánh Ly, Khánh Hà, Quỳnh Giao, Họa Mi, Như Mai, Thái Hiền... và cả những giọng nam như Tuấn Ngọc, Duy Quang... đều hát “Đôi mi đã buông xuôi, môi *răn* đã quên cười.”

Trong số các ca sĩ trẻ trong và ngoài nước, chỉ vài ca sĩ như Đức Tuấn, Mỹ Linh, Trần Thái Hòa hát “Môi *răn* đã quên cười”, những ca sĩ khác hát “Môi *răng*...” như ông bạn tôi nghe được.

“Môi *răng* đã quên cười” nghĩa là sao? Môi quên cười, *răng* cũng quên cười?

Miệng cười, môi cười và mắt cười là chuyện thường tình, *răng* cười ít thấy hơn, đôi lúc có gặp đâu đó trong thi phú, văn học dân gian.

Mình về mình nhớ ta chẳng?

Ta về ta nhớ hàm răng mình cười (Ca dao). Hoặc,

Mỗi người có một cách chơi

Em vui với gió, tôi ngồi nhìn trăng

Em đi năm tháng thường hằng

Tôi nằm nhớ mãi hàm răng em cười (Bùi Giáng)

Răng cười, như thế thỉnh thoảng cũng đi vào văn chương người Việt mình. Chỉ phiên một nỗi, câu hát đúng trong bài hát *Kiếp nào có yêu nhau*, câu hát nhiều ca sĩ ngày trước vẫn hát, nhiều người yêu nhạc ngày trước vẫn nghe, là “Môi *răn* đã quên cười” chứ không phải “Môi *răng* đã quên cười”. Không có *răng* lợi, *răng* cỏ gì ở đây, và càng không có nghĩa là hàm *răng* quên cười.

Chữ “*răn*” ở đây là tính từ, cùng một nghĩa với “*nhăn*”. “Môi *răn*” có nghĩa “môi *nhăn*”. Người miền Bắc, thường là những người lớn tuổi, nói và viết “*rộn rịp*” thay vì *nhộn nhịp*, “*rút rút*” thay vì *nhút nhát*... Tương tự, nói và viết “*nếp răn*”, “*vết răn*”, “*răn reo*”, “*răn rúm*” thay vì *nếp nhăn*, *vết nhăn*, *nhăn nheo*, *nhăn nhúm*. Những cách nói và viết ấy ít thấy dùng về sau này.

Bác Lê là một người đàn bà nhà quê chắc chắn và thấp bé, da mặt và chân tay răn reo như một quả trám khô.

(*Nhà mẹ Lê*, truyện ngắn Thạch Lam)

Trong ca từ nhạc Việt, đôi lúc vẫn gặp chữ “*răn*” theo nghĩa này.

Rồi bao nếp răn về với tháng năm, đời lãng quên rồi

(*Ánh đèn màu*, Nguyễn Xuân Mỹ - lời Việt bài *Limelight* của Charlie Chaplin)

“*Nếp răn*” trong câu hát ấy được vài ca sĩ đổi thành “*nếp nhăn*” cho dễ hát, dễ hiểu.

Môi răn là đôi môi khô nhàu, không còn nét tươi tắn, mềm mại. Môi răn trong câu hát “Môi răn đã quên cười” là làn môi tàn phai vì đã qua hết thời xuân sắc, làn môi héo hon vì mòn mỏi đợi chờ một tình yêu muộn màng, vô vọng.

“Răn” là tính từ, “răng” là danh từ. Hai câu “Môi *răn* đã quên cười” và “Môi *răng* đã quên cười” mang hai ý nghĩa khác nhau. Thay đổi một chữ trong câu hoặc thêm chữ “g” vào sau chữ “răn” làm thay đổi hẳn ý nghĩa câu hát ấy.

Ca sĩ hát “Môi *răng* đã quên cười”, hoặc do hát theo lời trong bản nhạc tái bản những năm sau này, hoặc do không rõ “môi răn” nghĩa là sao trong lúc môi và răng lại gần gũi với nhau hơn, như là... môi hở răng lạnh.

Ca sĩ Ý Lan có lúc hát “Môi răn...” có lúc hát “Môi *nhăn* đã quên cười”, có lẽ hát “môi răn” e nhiều người không hiểu chăng. Hát “Môi *nhăn*” tuy cũng là đổi chữ nhưng vẫn giữ được tình ý của câu hát.

Điều thú vị, do bài nhạc được yêu thích, ca từ *Kiếp nào có yêu nhau* cũng được dịch sang tiếng Anh. Thử xem qua ít câu hát được chuyển ngữ.

Đừng nhìn em, đừng nhìn em nữa anh ơi!

Đôi mi đã buông xuôi

môi răn/răng đã quên cười...

Trong số những bản dịch, có khi là “môi răng”:

Don't look at me, don't look at me anymore, darling!

My eyelids were exhausted

My lips, my teeth, they forgot to smile...

(Translated by Hoang Lan)

Có khi là “môi răn”:

I don't want you to look at me again now, my love

My eyelids are down.

My wrinkled lips have forgotten to smile...

(Translation into plain English by Khai Phi)

Có khi chỉ là đôi môi, không “răn” cũng không “răng”:

Don't look at me, don't look at me anymore, my love

The eyelids had closed

The lips's forgotten its smile...

(Translated by Vương Thanh)

Trong một bài tường niệm thi sĩ Minh Đức Hoài Trinh (“Hương trinh đã tan rồi”, Lê Hữu), có đoạn trích dẫn ít câu hát trong bài *Kiếp nào có yêu nhau* được thể hiện qua tiếng hát

Thái Thanh. (*) Vài trang báo, trang mạng khi đăng lại bài này đã sửa chữ “răn” thành chữ “răng” trong câu “Môi răn đã quên cười” vì ngữ chữ ấy viết... sai chính tả. Cũng là ý tốt thôi, chỉ có điều thay đổi chữ ấy là thay đổi tình ý được người ca sĩ gửi vào trong câu hát.

Khá nhiều ca sĩ tìm đến bài *Kiếp nào có yêu nhau* này và cũng muốn thử sức với bài hát này nhưng chỉ làm người nghe thêm nhớ tiếng hát Thái Thanh, tiếng hát được xem là thể hiện trọn vẹn tình cảm, nỗi niềm của bài nhạc phổ thơ ấy.

Đến nay thì cả ba, người nhạc sĩ, người thi sĩ và người ca sĩ đều thoát đã ra người thiên cổ. Tưởng nhớ “bộ ba” nghệ sĩ nổi tiếng này và cũng để hiểu vì sao bài hát sau bao nhiêu năm vẫn được yêu chuộng, không gì bằng nghe lại một lần nữa tiếng hát gắn liền với ca khúc ấy, tiếng hát vẫn được cho là phát âm “tiếng nước tôi” thật chuẩn, thật rõ từng chữ từng lời. Và, cũng để thấy là không có chuyện... môi răng đã quên cười.

Lê Hữu

“Hương trinh đã tan rồi!”

*Em không đi nữa
Em về ôm quê hương mình
(thơ Minh Đức Hoài Trinh)*

“Hương trinh đã tan rồi!” câu hát ấy ở trong bài hát “Kiếp nào có yêu nhau” (1958) của nhạc sĩ Phạm Duy, phổ từ bài thơ cùng tên của Minh Đức Hoài Trinh. Câu hát nghe thật buồn. Có điều là, trong bài thơ được phổ nhạc không hề có câu ấy, không hề có “hương trinh” nào cả.

“Hương trinh đã tan rồi!” là một trong những câu người nhạc sĩ tự ý thêm vào, một cách cố ý, khi phổ nhạc bài thơ ấy.

Sao gọi là “một cách cố ý?”

Trên những tờ nhạc xưa cũ, bên dưới cái tựa bài hát ấy, người ta đọc thấy: “Thơ: Hoài Trinh, nhạc: Phạm Duy”, hoặc “Thơ: Hoài Trinh, Phạm Duy soạn thành ca khúc”.

Một bài thơ khác cùng tác giả cũng được Phạm Duy phổ nhạc, người ta nghe được:

*Đừng bỏ em một mình
một mồi trịnh
chênh vênh chờ cỏ xanh*

(“Đừng bỏ em một mình”, Phạm Duy & Hoài Trinh)

Người ta cũng nghe được, trong một bài quen thuộc của Phạm Duy:

Rước em lên đồi xanh

Rước em lên đồi trinh

(“Cỏ hồng”, Phạm Duy)

Hương trinh, mồ trinh, đồi trinh... Nếu chỉ là ngẫu nhiên, hẳn sẽ là một ngẫu nhiên thú vị khi nghe thêm một bài Phạm Duy khác:

Người xây ngục tối / tình yêu lừa dối

Giọt mưa tìm tới / để chia làm lối

với người hoài trinh

(“Nước mắt mùa thu”, Phạm Duy)

Câu ấy từng được nghe, được hát nhiều lần nhưng liệu có mấy ai hiểu được những tình ý trong câu hát.

“Hương trinh đã tan rồi”, đâu chỉ câu hát ấy, những câu nào nữa cũng được người nhạc sĩ thêm vào khi phổ nhạc bài thơ “Kiếp nào có yêu nhau”:

Đôi mi đã buông xuôi / Môi răn đã quên cười

Xa nhau đã xa rồi / Quên nhau đã quên rồi...

Những câu hát ấy, lạ một điều, nghe rất “thơ” (“Môi răn đã quên cười”, chẳng hạn), là những câu được thêm vào hoặc để đáp ứng cấu trúc của bài nhạc, hoặc do bài thơ ngắn, cô đọng, cần “nói” thêm ý. Những câu hát này, hay những “câu thơ Phạm Duy” này, chảy xuôi chiều với mạch thơ và phù hợp với tổng thể của bài thơ.

Đến cả lời thơ cũng được thay đổi câu, chữ, vừa để tạo nhạc tính vừa để tương ứng với âm vực thấp cao, trầm bổng của nốt nhạc:

“Trăng mùa thu gãy đôi” đổi thành *Trăng thu gãy đôi bờ*

“Chim nào bay về xứ” đổi thành *Chim bay xứ xa mờ*

“Hoa đời phai sắc tươi” đổi thành *Hoa xanh đã bơ vơ*

“Đêm gối sầu nước nở” đổi thành *Đêm sâu gối ơ thờ*

Những đổi thay này vừa giữ lại được ý thơ vừa nghe cũng rất “thơ” nữa (“Trăng thu gãy đôi bờ”, chẳng hạn).

Tâm hồn nhạc sĩ Phạm Duy vốn nhạy bén với thơ, để bắt được những tần số rung động của thơ, ông đã thực sự chấp cho bài thơ “đôi cánh nhạc”.

“Nếu không có nét nhạc thần tình của Phạm Duy,” tác giả bài thơ được phổ nhạc nói, “‘Kiếp nào có yêu nhau’ sẽ chẳng có được sức sống mãnh liệt đến như thế.”

“Kiếp nào có yêu nhau” không dễ hát và càng không dễ hát cho hay. Thái Thanh, giọng hát vẫn được xem là gắn liền với nhạc Phạm Duy, cũng gắn liền với bài hát này. Những giọng ca sĩ khác, mỗi giọng có cách thể hiện riêng; thế nhưng, với nhiều người yêu nhạc và yêu bài hát này, Thái Thanh vẫn là giọng hát thể hiện được trọn vẹn nỗi niềm, tình ý của bài nhạc.

Nghe Thái Thanh là nghe tiếng lòng thổn thức của trái tim đầy thương tích, là nghe trọn lẫn những tình cảm tiếc thương buồn tủi, chua xót đắng cay, giằng xé giày vò của duyên kiếp lỡ làng, của tình yêu muộn màng, vô vọng.

Giọng hát rã rượi, như phả hơi thở cảm xúc vào từng lời từng chữ, từng nốt nhạc, thể hiện nỗi đau xót đến tột cùng.

Bài hát cuốn hút người nghe ở những chuyển đoạn đột ngột đầy kịch tính, từ khắc khoải, ròi rạc đến gấp gáp, vội vàng, từ những nốt thật trầm vượn đến những nốt thật cao, đầy mạch cảm xúc lên đến tột độ.

Đừng nhìn em! Đừng nhìn em nữa..., anh ơi!

Những nốt nhạc rướn lên, não nuột.
Anh đâu, anh đâu rồi? Anh đâu, anh đâu rồi?!...

Những nốt nhạc chùng xuống, rã rời.
*Nước mắt đã... buông rơi
theo tiếng hát... qua đời*

Nghe câu hát ấy, nghe giọng hát ấy, không ai mà không nghe tim thất lại.
Đừng nhìn nhau nữa..., anh ơi!...

Những nốt nhạc lại rướn lên ở câu kết (*coda*) với chuỗi ngân thẳng thốt tạo cảm giác hụt hẫng, như một nỗi tiếc nuối không nguôi, một kết thúc chưa tròn vẹn.

Cái hụt hẫng và kết thúc chưa tròn vẹn ấy cứ mãi đeo bám, đè nặng lên trái tim người nghe, như một nỗi ám ảnh, dằn vặt, tựa ngấn nước mắt vẫn còn đọng lại trên khuôn mặt nhạt nhòa.

Ban Giám Khảo Giải Văn Chương Học Đường VNCH (Saigon, 1974) - Từ trái: Nhân viên Nhà Sinh Hoạt Học Đường, Phạm Long Điền, Nguyễn Mộng Giác, Minh Đức Hoài Trinh, Bình Nguyễn Lộc, Minh Quân, Lê Tất Điều, Võ Phiến (Ảnh: nguyennmonggiac.com)

Có thể dẫn ra một đoạn trong bài phân tích về nhạc thuật của “Kiếp nào có yêu nhau”, được nhạc sĩ Phạm Duy khá “tâm đắc” lúc sinh thời:

“... Cấu trúc thơ đã được đẽo gọt lại để hợp với cấu trúc nhạc. Tôi đoán rằng nhạc sĩ đã ngân nga được cái *motif* ‘Đừng nhìn em nữa anh ơi’ và cái *motif* cân bằng thứ hai là ‘Hoa xanh đã phai rồi / Hương trinh đã tan rồi’, và chọn nó làm sườn bài chính của nhạc khúc. Cái cấu trúc này rất *logic*, nó khởi đầu bằng một câu tán thán với một cung nhạc rải vút lên (*arpeggiated*) ‘Đừng nhìn em nữa anh ơi’, rồi chứng minh ngay lời cầu khẩn đó bằng hai câu nhạc tương tự nhau là ‘Hoa xanh đã phai rồi’ và ‘Hương trinh đã tan rồi’...

Sang phần hai của phiên khúc, ta thấy nhạc sĩ đã làm tăng kịch tính của câu nhạc bằng cách khéo léo nhắc lại *motif* nhưng với một biến thể là thêm vào ba nốt ‘Đừng nhìn em (Là Mi Lá)’ trước khi lên đến nốt Mí rồi trả lại nốt Ré, rất phù hợp với lời nhạc

có tính cách van xin, vì có ai van xin một câu rồi thôi?” (1)

Chỉ một vài nét phác ấy đủ cho thấy “tay nghề” phổ thơ của “nhà phù thủy âm nhạc” Phạm Duy, như cách người ta vẫn gọi ông.

Đến nay nhiều người vẫn còn nhớ giọng hát rưng rưng của Thái Thanh và “Kiếp nào có yêu nhau” trong vở kịch “Áo người trinh nữ” trình diễn trên Đài Truyền Hình Việt Nam (1967), đã lấy đi không ít nước mắt của khán giả.

Gần đây, cũng bài hát ấy, cũng giọng hát ấy đã mê hoặc và truyền cảm hứng cho một đạo diễn điện ảnh người Mỹ gốc Việt, Dustin Nguyễn, để thôi thúc anh thực hiện một phim tình cảm ở trong nước. “Bao giờ có yêu nhau”, tên phim, mượn từ một câu hát trong bài hát ấy. “Kiếp nào có yêu nhau”, nhạc phim chính và giọng hát đầy ma lực của Thái Thanh đã “hớp hồn” nhiều khán giả trẻ lần đầu tiên nghe được ca khúc ấy, khiến phải đi tìm cho bằng được bài hát và giọng hát này để được thưởng thức trọn vẹn. Rõ ràng là trước giờ tuổi trẻ trong nước chưa hề nghe được bài hát nào như thế, giọng hát nào như thế.

“Tôi chọn ca khúc ‘Kiếp nào có yêu nhau’ làm nhạc phim vì nội dung bài hát quá phù hợp với chuyện phim,” người đạo diễn trẻ tâm sự. “Ca khúc bắt hủ ấy không chỉ nói về kiếp người, sự luân hồi, mà còn khắc họa cả câu chuyện tình bất hạnh, tiếc nuối. Bên cạnh đó, giọng ca của nghệ sĩ Thái Thanh mang màu sắc liêu trai, ám ảnh và cực kỳ ma mị. Ca khúc này được lồng ghép vào phim chắc hẳn sẽ chạm được đến trái tim khán giả.”

Đối với nhiều người ở trong nước, đây là bài hát “mới”, hiểu theo nghĩa mới được nghe lần đầu.

Bài hát, như thế, có đến hai đời sống, cách nhau đến hơn nửa thế kỷ.

“Kiếp nào có yêu nhau” phù hợp với giọng nữ hơn là giọng nam (vài nam ca sĩ tự ý đổi lời bài hát từ “em” sang “anh” nghe khá... phản cảm, khi mà những “hoa xanh” và “hương trinh” chỉ dành cho người nữ).

Đừng nhìn anh! Đừng nhìn anh nữa..., em ơi!

Hoa xanh đã phai rồi!

Hương trinh đã tan rồi!

Thái Thanh-Hoài Trinh-Phạm Duy, “bộ ba” này đã giữ cho lời hẹn thề “Kiếp nào có yêu nhau” của những đôi tình nhân được bền vững mãi cho đến trọn... kiếp này.

Điều đáng ngạc nhiên là, bài thơ được phổ nhạc khi tác giả còn tuổi đời rất trẻ. Người

đọc tìm thấy, khá nhiều bài thơ, câu thơ của Minh Đức Hoài Trinh như được phủ lên một màn sương âm u, một không gian u tịch của những “chiều tha ma hoang lạnh”, những “đường nghĩa trang gập ghềnh”, những “tiếng cầu kinh vắng vắng”, những “tiếng búa nện vào đình”, những “vòng hoa tang ủ rũ”, những “cổ đại phủ mộ trinh”, và cả đến những “thịt xương rữa nát”, những “côn trùng rúc rĩa”, những “oan hồn lạnh lẽo”, những “bóng thuyền ma lênh đênh”...

Về phía người nhạc sĩ, những bài thơ của sinh ly tử biệt ấy mang đến cho ông sự đồng cảm sâu xa, khi mà “Tình yêu–Sự khổ đau–Cái chết” vẫn là những chủ đề, như ông bộc lộ, từng theo đuổi và ám ảnh ông không dứt. “Kiếp nào có yêu nhau”, “Đừng bỏ em một mình” và những bài thơ nào nữa của Minh Đức Hoài Trinh đã truyền cảm hứng đến ông để từ đó một loạt những ca khúc về siêu hình, tâm linh, về cái chết và nỗi chia lìa ra đời, như “Đường chiều lá rụng” (1958), “Nếu một mai em sẽ qua đời” (1958), “Tạ ơn đời” (1959), “Một bàn tay” (1959), “Ru người hấp hối” (1965), “Những gì sẽ mang theo về cõi chết” (1966), “Anh yêu em vào cõi chết” (thơ Nguyễn Long, 1971), “Ưởng như còn người yêu” (thơ Lê Thị Ý, 1971), “Bài hát nghìn thu” (1988), “Người tình già trên đầu non” (1988), “Trút linh hồn” (thơ Hàn Mặc Tử, 1993)...

Đến nay thì cả hai, người nhạc sĩ lẫn người thi sĩ đều đã đi về một thế giới khác. Và tiếng hát người ca sĩ, từ lâu cũng lặng tiếng, im hơi.

* * *

*“Anh còn có dịp đi qua
thăm giùm em với, căn nhà thân yêu
Hôn giùm em những buổi chiều
Nói giùm em, nói rất nhiều xót xa”⁽²⁾*

Người viết những câu lục bát ấy đã đi xa. Câu thơ thật tha thiết, thật xót xa. Tôi không rõ chị đi xa mãi đến đâu, thế nhưng tôi tin rằng linh hồn chị thế nào cũng về lại quê hương cũ, về ngồi lại trên thềm nhà cũ của “căn nhà thân yêu”, về hôn lên những buổi chiều vàng trên đồng lúa menh mông, về thăm lại “màu đất đỏ đường dốc cao Bến Ngự”,⁽²⁾ về nhìn lại “trăng sông Hương vàng vạc giọng hò khoan”⁽²⁾ nơi thành phố đầy ắp những kỷ niệm mà một phần đời của nhà thơ còn gửi lại chốn ấy.

Tình yêu ấy, tình yêu chị gửi về quê nhà xa lác xa lơ ấy đến “kiếp nào” đi nữa cũng không hề nhạt phai. Dầu “hương trinh đã tan rồi”, dầu hoa đời có “phai sắc tươi” thì tình vẫn cứ xanh cho đến “tận ngàn sau”. Không phải là bài hát ấy đã nói như thế sao?

Minh Đức Hoài Trinh, chị không đi xa (như cách người ta vẫn nói), chị trở về. Một con

người yêu đất nước yêu quê hương đến như chị, yêu đến nâng niu từng kỷ niệm như chị thì không thể nào không trở về.

Trở về như cánh “chim nào bay về xứ”. (2) Trở về như những câu thơ:

*“Trở về thành phố của màu rêu tuổi nhỏ
vẫn còn nghe trong gió
bầy chim sẽ trên nóc chuông nhà thờ
gọi tên rất khẽ
Hoài Trinh”*
(“Quê Nhà”, thơ Minh Đức Hoài Trinh)

Và những câu thơ nào nữa, trong những bài thơ “trở về” nào nữa:

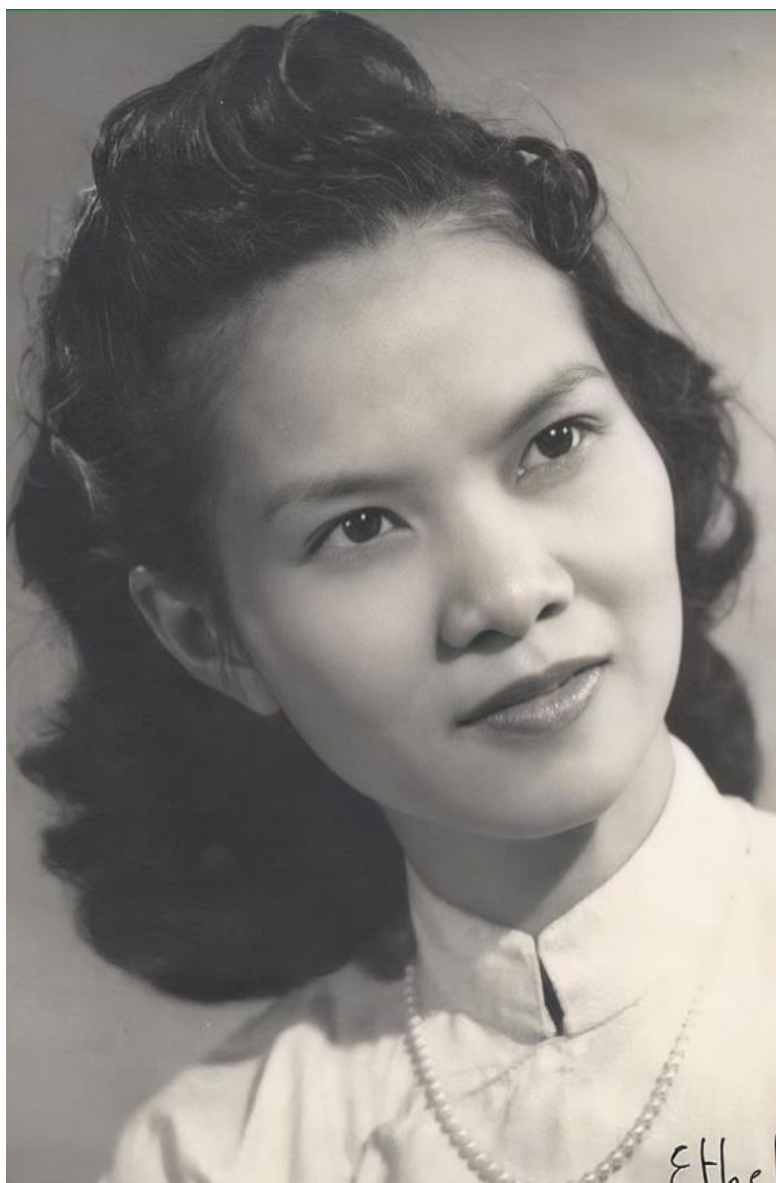
*“Em về ôm lửa
Em về ôm anh
Em không đi nữa
Em về ôm quê hương mình”.*
(“Em về ôm quê hương mình”, thơ Minh Đức Hoài Trinh)

Lê Hữu

(1) Học Trò: Vài cảm nghĩ về “Kiếp Nào Có Yêu Nhau”, thơ Hoài Trinh, nhạc Phạm Duy

(2) Thơ Minh Đức Hoài Trinh

Nguồn: <http://www.diendanthekey.net/2017/09/le-huu-huong-trinh-tan-roi.html>

ĐỪNG BỎ EM MỘT MÌNH qua tiếng hát: [Lê Thu](#) / [Thái Hiền](#)

ĐỪNG BỎ EM MỘT MÌNH

Nhạc khúc . PHẠM-DUY

Lời ca . HOÀI-TRINH PHẠM-DUY

Đừng bỏ em một mình

Đừng bỏ em một mình, Trời lạnh quá Trời, lạnh quá. Sao đành bỏ em một mình.

Đừng bỏ em một mình ! Đừng bỏ em một mình ! Chiều lộng gió chiều lộng gió. Sao đành bỏ

em ? Lời nào , đó. Lời nào , đó ? Tiếng ăn tình hay tiếng cầu kinh ? Nhạc nào

đó nhạc nào đó, nhạc gọi người hay nhạc gọi hồn ? Đừng lặng thinh, đừng lặng thinh với tiếng

chạy Trống búa nện đinh. Dừng tỏa hương đừng tỏa hương Khói hương vàng che khuất người thương

Dừng bỏ em một mình! Dừng bỏ em một mình! Dừng về nghĩa trang mộng mênh Dừng bỏ

em—Dừng bỏ em một mình đừng bỏ em một mình Dừng về nghĩa trang lênh đênh. Dừng bỏ

em—Dừng bỏ em một mình! Dừng bỏ em một mình cùng một lả cùng một lả cơn trùng rĩa rức thân

hình! Dừng bỏ em một mình đừng bỏ em một mình Một mở Trinh chênh vênh chờ cỏ xanh.

Dừng bỏ em một mình. Dừng bỏ em một mình. Vài ngàn đời sau nữa vài ngàn

đời sau nữa vài ngàn đời sau nữa. Ai mái tóc còn Xanh...

<https://rgb.vn/dung-bo-em-mot-minh-do-an-minh-hoa-sach-tho-tao-an-tuong-manh-tu-tran-quang-nhat/>

Cảm nhận ca khúc “Đừng Bỏ Em Một Mình” Nói thay lời tâm sự của người dưới mộ

Nhạc sĩ Phạm Duy có rất nhiều ca khúc được sáng tác dựa trên thơ của thi sĩ Minh Đức Hoài Trinh trong đó tiêu biểu như 2 ca khúc Kiếp Nào Có Yêu Nhau và Đừng Bỏ Em Một Mình. Sinh lão bệnh tử là lẽ đương nhiên mà không ai có thể tránh khỏi nhưng ai cũng sợ, sợ một ngày mình không còn trên cõi đời và thi sĩ cũng không ngoại lệ. Bà thể hiện nỗi sợ, sợ cô đơn, sợ cái chết trong bài thơ Đừng Bỏ Em Một Mình.

Người con gái bé nhỏ, đang yêu đời luôn nở nụ cười từng bước tự tin trên đại lộ thênh thang ngày nào trong bức hình ở thành phố Paris – Thủ đô của Pháp đã khóc nức nở trong bài thơ Đừng bỏ em một mình bởi lo sợ một ngày mình phải nằm xuống, không còn trên cõi đời và để cho côn trùng rúc rĩa.

*Đừng bỏ em một mình
Cho côn trùng rúc rĩa
Cỏ dại phủ mộ trinh
Cho bão tố bấp bênh*

*Đừng bỏ em một mình
Môi vệ thần không linh
Tiếng thời gian rền rĩ
Đường nghĩa trang gập ghềnh*

Những lời thơ bi ai có phần rùng rợn và đau thương trong bài thơ Đừng bỏ em một mình lời thơ của một người phụ nữ đã chết nhưng còn lưu luyến nhân dân, lưu luyến tình yêu, người thương trên cõi đời. Bài thơ được Nhạc Sĩ Phạm Duy phổ nhạc lên thành bài hát cùng tên. Với những nốt nhạc buồn thương, ai oán cộng thêm lời bài hát khiến bài thơ đã có phần đau thương, cô đơn ai oán còn thêm phần đau thương hơn nữa.

*“Đừng bỏ em một mình
Đừng bỏ em một mình
Đường về nghĩa trang mờ mờ
Đừng bỏ em*

*Đừng bỏ em một mình
Đừng bỏ em một mình
Đường về nghĩa trang lênh đênh
Đừng bỏ em*

*Đừng bỏ em một mình
Đừng bỏ em một mình
Cùng một lũ côn trùng
Rĩa rúc thân mình.”*

Thân xác trước kia là vỏ bọc, là hơi ấm vốn ôm lấy linh hồn này khỏi sự lạnh lẽo, quanh quẽ rợn ngợp của mùi tử khí nghĩa trang, vốn tách bạch linh hồn khỏi sự vô cùng đời đời kiếp kiếp và khỏi nỗi cô đơn trùng điệp cùng thời gian. Nhưng rồi thể xác trong mộ cũng sẽ chẳng còn, cô rồi sẽ lạc mãi trong không thời, quên lãng. Thứ “trần gian” còn lại nơi cô – hương liệu mà ca khúc tỏa ra khiến người đọc run hãi vì nào hay cõi âm lại quen thuộc và gần mình đến lạ- là tình yêu đôi lứa đi liền cùng ký ức, cùng *nỗi niềm đơn độc*.

“Lời nào đó lời nào đó
tiếng ân tình hay tiếng cầu kinh
nhạc nào đó nhạc nào đó
nhạc gọi người hay nhạc gọi hồn”

Linh hồn cô gái, em ở đâu, ranh giới thực-ảo nào cho em, em nhìn vào đâu: quá khứ hay hiện tại? Tiếng ân tình khi xưa nay hòa vào cùng những lời cầu kinh cho em – người quá cố. Nhạc kia réo rất cũng đều dành cho em cả nhưng là nhạc cho người còn sống hay cho em, nay chỉ là ma nữ vấn vương? Nhạc ngày xưa em cùng anh thường, hay thứ nhạc dập dìu, chán nản, thiếu vắng sức sống từ đám ma? Em giờ là *ai? Em giờ ở đâu? Anh ở đâu?*

*“Đừng bỏ em một mình
đừng bỏ em một mình
trời lạnh quá trời lạnh quá
sao đành bỏ em một mình
Đừng bỏ em một mình
đừng bỏ em một mình
chiều lộng gió chiều lộng gió
sao anh đành bỏ em”*

Trời lạnh, gió lộng khiến thiên nhiên mang màu sắc u uất, khí trời cô đặc lại. Trời lạnh, gió lộng nhưng nào có bằng khắc khoải, đốn đau của cô gái khi bị bỏ lại riêng mình, bị rời xa nhưng không cách nào cứu hồi lại được chỉ vì cách trở sống – chết không phải thứ dễ vui đùa. Bài hát với những câu ca lặp đi lặp lại “đừng bỏ em một mình, đừng bỏ em một mình”, “sao anh đành bỏ em” đã đưa người nghe đứng giữa đất trời lạnh lẽo, gió thổi lồng lộng, chẳng khác nào đặt họ vào cùng nơi cô gái đang cất lời ai oán. Họ sẽ cảm thấy bị nỗi niềm cô gái bủa vây, đặc quạnh quanh mình khi lời cô như được gửi

chung cùng với gió, cứ lặp mãi, vang vọng mãi, thốc mãi vào họ những luồng khí lạnh. Trong phút chốc, họ bước vào cõi vô chừng, rơi vào hun hút của không gian thời gian vốn chẳng dành cho người trần gian. Thế nên lắm người nghe bài hát thấy rùng rợn tâm can. Hoặc trong cuộc đời hữu hạn, trong sự hữu hạn của khả năng biểu lộ tâm tình, kẻ hãy còn sống khi nghe nhạc trở nên ám ảnh, hoang mang bởi chưa bao giờ họ đạt tới đáy thẳm. Con người, cùng sự sống của nó, cùng toàn bộ những gì nó có, nó là, quả lung chừng, chênh vênh. Sống ở mãi khoảng giữa, nó chẳng hay một bước xuống thẳm sâu, một bước lên đỉnh cao chót vót cũng đưa đến một nhận thức, một cảm nhận mới về CHÍNH mình, một bản năng nghi hoặc những gì đang hiện hữu. Những cùng cực đỉnh điểm khiến con người đổi mới nhưng mấy ai dám dấn vào.

“Đừng lặng thinh đừng lặng thinh
với tiếng chày tiếng búa nện đỉnh
đừng tỏa hương đừng tỏa hương
khói hương vàng che khuất người thương”

Em chẳng cần cứu chuộc, siêu thoát. Tiếng chày, tiếng búa, khói hương chẳng qua cũng chỉ là phù phiếm, chỉ là ước mong của người trần mắt thịt. Em không ôm lấy mộng an nhiên, càng không cần lấy nỗi niềm kẻ khác. Em chỉ cần nghe tiếng anh, chỉ cần nhìn thấy anh. Cô đơn, bất lực, đau thương càng dập diu, lần lữa. Em bảo anh nói đi mà anh nào cất tiếng, anh không còn nghe thấy lời em. Em không sợ hữu được anh nên em bảo nhang khói vô tri vô giác đừng cháy nữa.

Không cần lấy sự cầu khẩn người đời nhưng cô gái vẫn mong mình được giải thoát:

“Đừng bỏ em một mình
đừng bỏ em một mình
một mớ trinh chênh vênh
chờ cỏ xanh

Đừng bỏ em một mình
đừng bỏ em một mình
vài ngàn đời sau nữa
vài ngàn đời sau nữa
ai mái tóc còn xanh.”

Chết khi còn mang cái nết trong sạch nên tự ví mình là mớ trinh. Lạc, “chênh vênh” giữa đôi bờ của đất trời vạn vật, của tình yêu vô vọng kiếp này, cô chẳng khát gì hơn ngoài “cỏ xanh” – đợi chờ để được siêu thoát, để được yêu thêm lần nữa. Nhưng đợi đến bao giờ, hay sẽ sợ người thương rời bỏ đến “vài ngàn đời” cùng tâm tư bỏ ngỏ “ai mái tóc còn xanh”? Cũng có thể đó là ước muốn của cô về một tình yêu sống mãi cùng thời

gian. Thứ tình diết da, đặng đặng nhưng cũng là đọa đày, quên không được thì cứ mang qua cùng đời người, kiếp số.

Cái hay toàn vẹn của bài ca chỉ đến khi người nghệ sĩ ngân nga hai đoạn cuối này. Trước đó chỉ là hoang mang của cô gái về bản thân hiện tại, về nơi chốn mình bị rơi vào. Trước đó chỉ là những níu kéo, cưỡng cầu, xót xa cùng cực đến độ thấm đẫm cả khí trời bằng nỗi u hoài tình yêu. Nhưng đau thương mãi rồi sẽ có ngày hóa thành thù hận, ở trong bóng tối mãi sẽ chẳng biết có ánh sáng ở đời. Thế nên khoảnh khắc linh hồn biết mong sự giải thoát cũng là lúc hy vọng được thấp lên dấu rằng nỗi sợ bị lãng quên vẫn níu chặt.

Song chẳng rõ liệu linh hồn thiếu nữ này có thoát được hay chỉ mãi ôm nỗi sầu mênh mông. Vì lẽ tình yêu thay vì trao đi nhận lại, lan tỏa nồng ấm, mãnh liệt nay lại nắm trọn riêng mình sẽ chỉ đi vào bế tắc, sẽ chẳng khác nào độc dược đầu độc, nguyên rửa tâm hồn. Và vì chấp niệm, không buông bỏ được, để rồi mang khát khao sở hữu của linh hồn người nữ, ca khúc này của Phạm Duy chỉ nên được nghe với tâm thế “đồng thanh tương ứng, đồng khí tương cầu” trong khoảnh khắc. Đừng bám víu vào hồng giải tỏa, giải thoát khỏi bất mãn – yêu và hận, hay chứng minh về một tình yêu say mê vượt giới hạn không gian thời gian vì bản thân bài hát này chẳng qua cũng chỉ là lời ca cất lên trong đêm tối, chưa vươn tới được ánh sáng.

Nguồn: [Nguyễn Kiều Anh Trang](#) (bookhunterclub)

AI VỀ XỨ VIỆT qua tiếng hát: [Phan Văn Hưng](#) / [Khánh Ly](#)

AI VỀ XỨ VIỆT

Phan Văn Hưng
theo thơ Minh Đức Hoài Trinh

♩ = 84

Am Dm⁷ G⁷ C

Ai trở về xứ Việt Nhấn giùm ta người ấy ở trong tù

E⁷ Am G⁷

Nghe đâu đây vang giọng hò rên xiết Dài lắm không đặng đặng mấy mùa

C E⁷ Am Dm⁷ G⁷ C

thu Ai đi về xứ Việt Thăm giùm ta người ấy ở trong tù

E⁷ Am G⁷

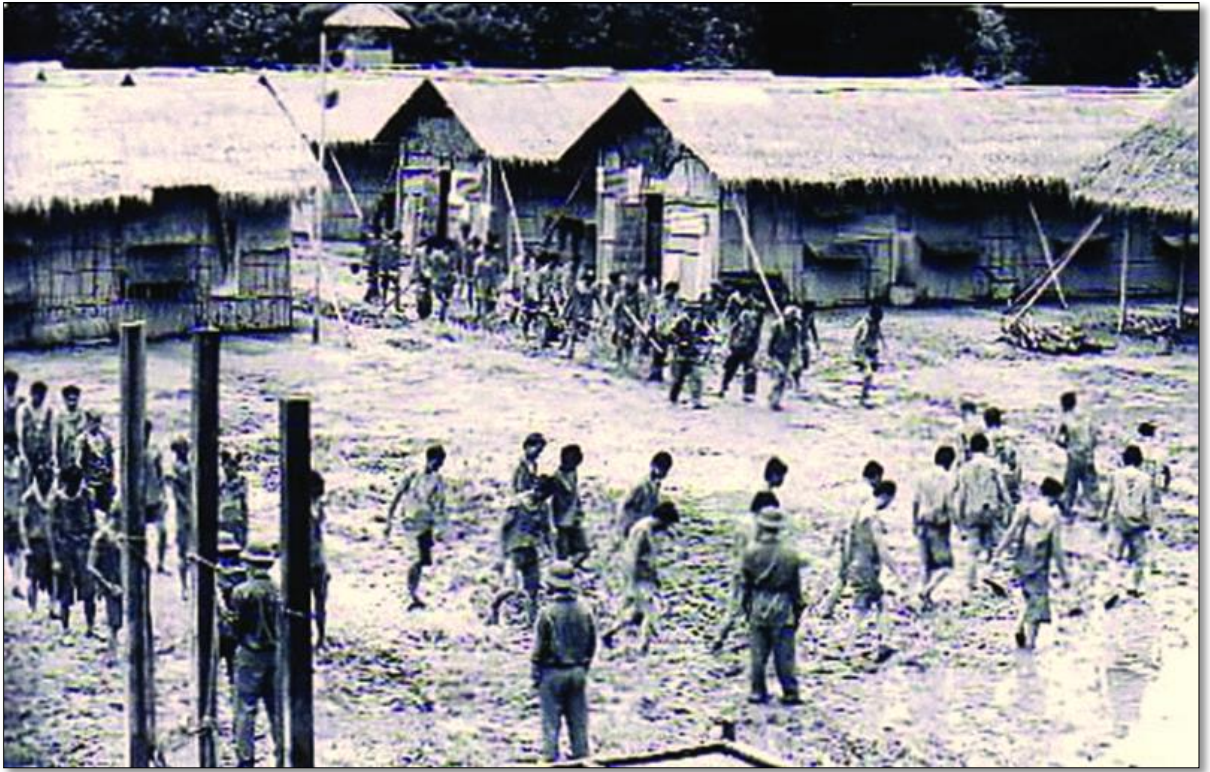
Cho ta gửi một mảnh trời xanh biếc Thay giùm ai màu

C E⁷ Am Am

trời ngực âu Các bạn ta ơi bao giờ được thà Đến bao

Dm⁷ G⁷

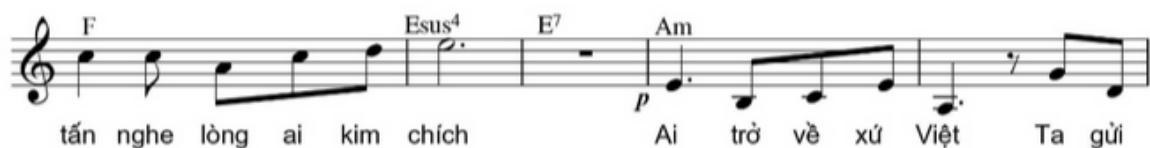
giờ ăn được bát cơm tươi Được lắng nghe tiếng chim cười Đến bao

1.
giờ đến bao giờ Các bạn ta giờ đến bao giờ đến bao giờ

Người bạn tù ơi ta không quên đâu Nhớ hôm xưa nhìn đôi tay cùm

xích Hàng song thưa chia cách vạn tình ngâu Ai tra

tấn nghe lòng ai kim chích Ai trở về xứ Việt Ta gửi

về theo một ít tự do tự do tự do Và nhiều lắm nhiều

nhớ thương tha thiết Đến cửa ngục tù chia bớt chút buồn lo

(Để dứt) Ai trở về xứ Việt nhân giúp ta người ấy ở trong tù

Ta sẽ về đón ở cửa âm u Đời sẽ đẹp mùa xuân hồng biết

mấy Dầu ngoài kia mây có trĩu mùa thu...

MINH ĐỨC HOÀI TRINH (1930-2017)
“KIẾP NÀO CÓ YÊU NHAU” / “ĐỪNG BỎ EM MỘT MÌNH” /
“AI TRỞ VỀ XỨ VIỆT”

MINH ĐỨC HOÀI TRINH (1930 – 2017)

Biên soạn: **Phan Anh Dũng** – Rockville, Maryland USA
Thực hiện: July 25, 2023